

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

REVIEW OF COUNSELLING AND GUIDANCE

Ειδικό τεύχος:

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ:

«Η Ατομική και η Συλλογική Προσέγγιση στη Συμβουλευτική για τη Διαχείριση Κρίσεων και τη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας Κοινωνικά Ευάλωτων Ομάδων»

Το Συνέδριο αφιερώθηκε στη συμβολή των Αρχάγγελου Γαβριήλ και Παναγιώτη Σαμοΐλη στην ανάπτυξη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. και του θεσμού ΣυΕΠ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

*Λαμπρινός Ευστ. Πλατυπόδης**
ΑΠΟ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ

Περίληψη

Η γιγάντωση επί των ημερών μας των προβλημάτων του θεσμού της εκπαίδευσης και στις τρεις βαθμίδες της είναι τοις πάσιν γνωστή· προβλημάτων που άπτονται με τα αίτια και τις συνέπειες της πρωτοφανούς κοινωνικοοικονομικής δυσπραγίας που βιώνουμε. Η άμεση αντιμετώπιση αυτής της πανθομολογούμενης κρίσης είναι επιτακτική· το δε βάρος αυτής της προσπάθειας καλούνται να σηκώσουν κυρίως οι μάχιμοι ταγοί της παιδείας, οι δάσκαλοι. Καμιά αλλαγή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να εμπνέεται από υψηλά ιδανικά, και χωρίς μαχητές που να δίνουν τη ζωή τους εμπνεόμενοι από ιδέες και αξίες. Ο νέος άνθρωπος, ο μαθητής, ο σπουδαστής, ο φοιτητής για να νιώσει το σχολείο ως ναό της γνώσης, τέμενος της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της διακίνησης ιδεών και στίβο χαράς και ζωής πρέπει να εμπνευσθεί, να πιστέψει ότι υπάρχει κάτι καλύτερο, για το οποίο αν δώσει τον αγώνα τον καλό, θα τον κερδίσει. Αυτόν το δύσκολο και όμορφο ρόλο του εμπνευστή καλείται να διαδραματίσει ο δάσκαλος, αυτός που θα ανάψει τη δάδα στην ψυχή του νέου για τα δύσκολα και τα ανεκτίμητα εύγε. Όσο, λοιπόν, επιμένουμε ως κοινωνία είτε θεσμικά είτε όχι, να απαξιώνουμε το έργο του φωτισμένου δασκάλου και να καλλιεργούμε μονομερώς τον τεχνοκρατικό-εκπαιδευτικό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού, τόσο περισσότερο θα βουλιάζουμε σε κοινωνίες με περισσότερα ίσως υλικά αγαθά-περισσότερες ανάγκες για υλικά αγαθά –και λιγότερη παιδεία και ανθρωπιά. Ο δάσκαλος σήμερα χωρίς να αγνοεί και χωρίς να υποδουλώνεται στα σύγχρονα τεχνικά μεθοδολογικά εργαλεία της μάθησης, καλείται να επιτελέσει το βασικό του ρόλο, αυτόν του εμπνευστή ενός κόσμου δημοκρατικότερου, δικαιοτέρου και ανθρωπινότερου. Το πρώτο βήμα που οφείλουμε να κάνουμε προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η αντικατάσταση του όρου εκπαιδευτικός από τους όρους δάσκαλος και καθηγητής. Η επιθετοποίηση της πραγματικής ουσίας δεν τιμά κανέναν, ούτε τους διδάσκοντες, ούτε τους διδασκομένους. Το δεύτερο βήμα είναι η δημιουργία ενός κέντρου συμβουλευτικής-γεγονός που συνάδει απολύτως με την ουσία και τους στόχους της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π –για τους νέους επιστήμονες που επιθυμούν να υπηρετήσουν το λειτούργημα του δασκάλου και του καθηγητή.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδεία, εκπαίδευση, Εκπαιδευτικός, Δάσκαλος, Καθηγητής.

* Ο Λ.Ε. Π. είναι διδάκτωρ Φιλοσοφίας και Διδάσκων στο Διαπανεπιστημιακό και Διατμηματικό ΠΜΣ «Ηθική Φιλοσοφία» των Τμημάτων Φ.Π.Ψ. του Ε.Κ.Π.Α και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Διεύθυνση: Δημητρίου Πολιορκητή 9, 13676 Θρακομακεδόνες. Τηλέφωνο: 2102433871· κιν.: 6947378147· email: lplatypodis@gmail.com

Διανύοντας τη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα αντιμετωπίζουμε πολλά και ποικίλα δυσεπίλυτα προβλήματα, όπως το μεταναστευτικό, το οποίο μέρα με τη μέρα καθίσταται βρόγχος στο λαιμό της χώρας μας αλλά και της Ευρώπης, καθώς και αρκετές προκλήσεις. Η αποσταθεροποίηση στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και οι εκτεταμένες και μακροχρόνιες πολεμικές συρράξεις δυναμιτίζουν όχι μόνο την ειρήνη στην περιοχή, αλλά και τη συνοχή της γηραιάς ηπείρου, η οποία είναι ταυτισμένη με την ύψιστη εκείνη μορφή πολιτισμού που έχει ως κέντρο τον άνθρωπο και την ισόρροπη ανάπτυξή του. Επιπλέον η οικονομική ύφεση και δυσπραγία, η κατάλυση του κράτους προνοίας και το δημοκρατικό έλλειμμα που παρατηρείται στη λειτουργία των θεσμών είτε σε εθνικό, πανευρωπαϊκό, ή παγκόσμιο επίπεδο δημιουργούν μια ζοφώδη κατάσταση, που αν μη τι άλλο βάζει το αίτημα, του μη περαιτέρω. Την ανάσχεση αυτής της άνευ προηγουμένου καθοδικής, οδυνηρής και λίαν επικίνδυνης πορείας, καθώς και της ανασύνταξης των δυνάμεών μας για τη διεκδίκηση ενός καλύτερου μέλλοντος, μόνο η παιδεία μπορεί να μας προσφέρει. Ποια όμως παιδεία; Και με ποιο εκπαιδευτικό σύστημα και με ποιους δασκάλους μπορούμε να πετύχουμε αυτό που τόσα χρόνια μας διαφεύγει; Γιατί και σχολεία έχουμε και πανεπιστήμια ονκ ολίγα και προγράμματα συνεχώς καινούρια καταρτίζουμε, που είτε τα εφαρμόζουμε πλημμελώς, είτε δεν τα εφαρμόζουμε καθόλου. Δυστυχώς όμως παιδεία δεν έχουμε και ίσως και τους αληθινούς ταγούς αυτής, δηλαδή τους

«Ικτίνους» και τους «Καλλικράτες» του σήμερα, που θα μεταμορφώσουν τους ορεγόμενους τη γνώση, την αλήθεια και τη σοφία σε ολοκληρωμένους και μορφωμένους πολίτες.

Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου της εκπαίδευσης, αποτελεί *sine qua non* τη βασική προϋπόθεση για την αλλαγή της πορείας του κόσμου. Το μέλλον είναι δυνατόν να διαγραφεί ευοίωνο και αισιόδοξο μόνο εάν επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος και η αποστολή της εκπαίδευσης. Μέχρι σήμερα και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια τα κράτη προσφέρουν περισσότερο εκπαίδευση και λιγότερο παιδεία, περισσότερη εξειδίκευση και λιγότερη μόρφωση. Σε αυτό το μοντέλο εκπαίδευσης, που φυσικά προέκυψε από τις ανάγκες της παγκοσμιοποίησης, της ελεύθερης οικονομίας, και όχι από τις πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτισε και διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός, ο πλήρως καταρτισμένος και επαγγελματίας εκπαιδευτής και όχι ο φωτισμένος και ο δυνάμενος να εμπνεύσει τους νέους δάσκαλος. Με γνώμονα τις έννοιες παιδεία και εκπαίδευση, δάσκαλος και εκπαιδευτικός θα προσπαθήσω να εκθέσω τον προβληματισμό μου, ζώντας εκ των έσω τα προβλήματα, τα διλήμματα και τις αντιφάσεις του εκπαιδευτικού μας συστήματος που από τη μια πρέπει να υπηρετήσει τη σύγχρονη κοινωνία, ως οφείλει, μια κοινωνία όμως που καταρρέει συνεχώς οικονομικά και κυρίως ηθικά και από την άλλη να διαφυλάξει και να υπηρετήσει παραδεδομένες αξίες, που σήμερα όπως έχουν διαμορφωθεί οι κοινωνικές συνθήκες μοιάζουν ασύμ-

βατες με αποτέλεσμα να περιφρονούνται, να αλλοιώνονται και να κακοποιούνται βαναύσως.

Μάρτυρες αυτής της βαναυσότητας και της κακοποίησης γινόμαστε καθημερινά οι παροικούντες στα της εκπαίδευσης, αρχής γενομένης από τις λέξεις που αφορούν στην παιδεία και στη μόρφωση, τα μόνα θεία και αθάνατα αγαθά, κατά τον Πλούταρχο, που μπορεί να αποκτήσει ο άνθρωπος¹. Τρανταχτό παράδειγμα η χρήση του χαρακτηρισμού για αυτόν που επιτελεί το θείο έργο της διδασκαλίας, εκπαιδευτικός, αντί του δασκάλου ή του καθηγητού. Οι λέξεις πάντα λένε την αλήθεια είτε μας είναι αρεστή είτε όχι, και όχι η ερμηνεία που εμείς κατά το δοκούν κάθε φορά δίνουμε ή το γλωσσικό περιβάλλον που επίσης τις θέτουμε.² Στο σημείο τούτο οφείλουμε να κάνουμε την εξής διευκρίνιση. Οι Έλληνες δάσκαλοι πανθομολογουμένως στην πλειονότητά τους ιστορικά, αλλά και στις μέρες μας αποτελούν το κύριο και σταθερό κεφάλαιο της ελληνικής εκπαίδευσης (Μπαμπινιώτης, 1994). Σ' ένα χρόνο πάσχον και συνεχώς μεταρρυθμιζόμενο και πάντοτε απορρυθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα με πολλές ελλείψεις, ιδίως υλικοτεχνικές, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές όλων των βαθμίδων ανεξαιρέτως, αν και πενιχρά αμειβόμενοι και σπανίως επιμορφούμενοι, με περισσή αίσθηση καθήκοντος (με εξαίρεση ελάχιστους ανεύθυνους και ανεπαρκείς,

πολύ λιγότερους συγκριτικά με άλλους κλάδους, για τους οποίους πάλι η συντεταγμένη πολιτεία έχει την ευθύνη για τη μη αξιόλογησή τους και την απόδοση ευθυνών) φέρουν εις πέρας την αποστολή τους. Η ψυχή του σχολείου οποιασδήποτε βαθμίδας είναι ο δάσκαλος, ο καθηγητής, όπως η μηχανή της Porsche στο ταπεινό WV (Λιαντίνης, 1992).

Ποιος είναι αλήθεια ο δάσκαλος, ο δάσκαλος λειτουργός, ο δάσκαλος-ταγός, ο δάσκαλος αγωνιστής, ο δάσκαλος που εμπνέει και καθιστά την αίθουσα διδασκαλίας ναό γνώσης και σίβο χαράς; Πάντως όπως υποστηρίζει και ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης (1994), δάσκαλος δεν είναι ο δάσκαλος-υπάλληλος, ο δάσκαλος-επαγγελματίας, ο δάσκαλος-ουραγός, ο δάσκαλος-φροντιστής, με άλλα λόγια ο σημερινός εκπαιδευτικός. Το μεγαλύτερο πλήγμα στα εκπαιδευτικά μας δρώμενα είναι η υποβάθμιση του ρόλου του δασκάλου, δηλαδή η εσκεμμένη αλλοίωση της φυσιογνωμίας του λειτουργήματός του και ο αποπροσανατολισμός του ρόλου και της αποστολής του. Πρέπει τουλάχιστον για μια φορά να είμαστε ειλικρινείς. Αυτό που συμβαίνει με τους μαθητές και φοιτητές μας μόνο ο στίχος του ποιητή, τραγουδοποιού μπορεί να αποδώσει «και οδηγήσαν μια γενιά –πολλές γενιές– στα πιο βαθιά χασμουρητά» (Σαββόπουλος, 1983). Δεν εμπνέουν οι δάσκαλοι σήμερα, εκτός ελάχιστων

1. Πλούταρχου *Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς* 5E 5: παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον.

2. Επίκτητος *Διατριβαί* I 17, 12: Ἀρχὴ παιδείσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις· πβ. Αντισθέ- νους: Ἀρχὴ Σοφίας ὀνομάτων ἐπίσκεψις.

εξαιρέσεων. Κάνουν καλά ίσως τη δουλειά τους, εκπαιδεύουν, αλλά δε γεννούν τον έρωτα της γνώσης στην ψυχή των νέων. Και τούτο είναι πασιφανές από την κουλτούρα των νέων μας και εν γένει τη στάση τους απέναντι στη ζωή. Όχι, η νεολαία μας δεν είναι ανεργία, εμείς που έχουμε την ευθύνη της αγωγής και της παιδείας τους και όχι μόνο της εκπαίδευσής τους, δεν είμαστε σε θέση να τους παρακινήσουμε να αγωνιστούν για έναν κόσμο καλύτερο, δικαιότερο και δημοκρατικότερο. Αυτά που τους διδάσκουμε, όσο ενδιαφέροντα και να είναι, μοιάζουν να είναι κενά περιεχομένου, αφού δεν είναι σε θέση να διαγράψουν το μέλλον τους ευοίωνο, αντιθέτως, οι νέοι σήμερα μαθαίνουν και εξειδικεύονται για να ζήσουν σ' έναν κόσμο που βαίνει διαρκώς προς το χειρότερο.

Αυτή η αδυναμία κατά τη γνώμη μας καθρεπτίζεται με πολύ σαφή τρόπο στο πέρασμα από το δάσκαλο στον εκπαιδευτικό και τύποις και ουσιαστικά. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα που νοσεί –δεν είναι του παρόντος να εξετάσουμε ενδελεχώς τα αίτια και τις συνέπειες αυτής της κρίσης– είναι εύλογο να διαστρεβλώνει κάθε δομή και στοιχείο του, όπως για παράδειγμα το λειτούργημα του δασκάλου. Το λειτούργημα του δασκάλου από άποψης σπουδαιότητας και ευθύνης είναι πολύ πιο σημαντικό από του νομοθέτη, του στρατηγού, του κυβερνήτη, του γιατρού, επειδή ο δάσκαλος είναι ο πυρφόρος της γνωστικής συνειδήσης. Η δε λειτουργία που τελεί είναι θεία (Λιαντίνης, 1992). Το εκπαιδευτικό μας σύστημα, κατά παραγγελίαν της κοινωνίας που υπηρετεί, ανα-

παράγει υπαλλήλους που ασκούν ικανοποιητικώς ή μη το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Οι εκπαιδευτικοί κατά πρώτον, και στο σημείο αυτό αναφέρομαι περισσότερο στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θέτουν ως στόχο την άριστη εξειδίκευση και άρτια κατάρτισή τους, γεγονός το οποίο όχι μόνο δεν είναι μεμπτό, αλλά είναι και αναγκαίο. Πέραν τούτου όμως; Δηλαδή, εκτός της «άριστης» γνώσης του αντικειμένου της επιστήμης τους, στα πλαίσια πάντα των σπουδών τους και της κατά κανόνα απύσας διαβίου επιμόρφωσής τους, τι άλλο επιδιώκουν, ή τι άλλο μαθαίνουν για να προσελκύσουν την ψυχή του νέου και να την οδηγήσουν κατά το πλατωνικό πρότυπο του *μύθου του σπηλαίου*, από το σκότος στο φως και από τον κόσμο της φθοράς στο αναλλοίωτο και αιώνιο σύμπαν των ιδεών και των αξιών;

Η κοινωνία μας δεν ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο· το μόνο που την απασχολεί είναι αυτός που παράγει, να παράγει όσο γίνεται με χαμηλότερο κόστος. Η ευτυχία είναι λέξη άγνωστη. Ο μαθητής και ο φοιτητής πρέπει να μάθει, να εξειδικευθεί για να είναι στην εργασία του και παραγωγικός και ποιотικός. Πέραν τούτου, τουλάχιστον από άποψης πρόνοιας της πολιτείας ουδέν. Αυτός που μπορεί να του μάθει την εργασία, τη δουλειά είναι ο εκπαιδευτικός, όπως λέμε ο εκπαιδευτής. Δε διαφέρει ο εκπαιδευτής μιας επαγγελματικής σχολής, από το πρότυπο του εκπαιδευτικού που προβάλλει και καλλιεργεί η κοινωνία και το εκπαιδευτικό μας σύστημα σήμερα. Κατά το Δημήτριο Λιαντίνη (1992): «Σήμερα φθά-

σαμε στην αμμοποίηση των βουνών. Δάσκαλος πια ημπορεί να γίνεται ο καθένας, όμοια όπως ο καθένας ημπορεί να γίνεται αρβυλοποιός, αιγογαλακτοπώλης, λεμβούχος, χατζής, μελισσοκόμος, μαγειροῦπάλληλος, αεριτζής, εντεροπώλης ή πετροκόπος». Αυτή η αμμοποίηση είναι που ευθύνεται για την απουσία του θαυμασμού στο πρόσωπο του δασκάλου. Ο δάσκαλος που πρόκειται να χειραγωγήσει ψυχές και όχι μόνο να εκπαιδεύσει και να καλλιεργήσει δεξιότητες, πρέπει πάνω απ' όλα να γεννά το θαυμασμό στην ψυχή του νέου, τον έρωτα για την αληθινή μάθηση και τη γνώση, όπως την εννοούσαν κυρίως οι δυο πυλώνες της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης.

Το πρόβλημα εστιάζεται στο παιδευτικό πρότυπο της εκπαίδευσής μας. Αν το εκπαιδευτικό σύστημα δεν εμπνέεται από ιδανικά και οράματα για έναν καλύτερο κόσμο τότε οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι θα εμπλέκονται σε μια απλή διαδικασία διεκπεραίωσης: οι μεν πρώτοι θα παρέχουν γνώσεις και θα καλλιεργούν δεξιότητες, οι δε δεύτεροι απλώς θα προσλαμβάνουν γνώσεις και θα εξειδικεύονται. Αν δεν αλλάξει το πρότυπο ούτε ο δάσκαλος θα επανακτήσει το χαμένο κύρος του, ούτε το σχολείο θα ξαναβρεί το χαμένο δάσκαλό του. Όσο πιο γρήγορα κατανοήσουμε ότι ο δάσκαλος και ο καθηγητής δεν είναι διόλου κατώτερος από το δικαστή σε προσόντα και σε προσφορά τόσο πιο σύντομα θα βγούμε από αυτή την πρωτοφανή και πολυεπίπεδη κρίση που μαστίζει την κοινωνία μας. Η κοινωνία σήμερα είναι ανάγκη να εν-

θαρρύνει, να αναγνωρίσει και να επιβραβεύσει το έργο που καλείται να φέρει εις πέρας το πρότυπο του δασκάλου-λειτουργού.

Πώς όμως μπορεί αυτή η σημερινή κοινωνία, και συγκεκριμένα η κυρίαρχη ιδεολογία της κοινωνίας, που έχει θεοποιήσει το χρήμα, που επιβραβεύει αυτούς που τα καταφέρνουν ελυσόμενοι και όχι αυτούς που εργάζονται σκληρά και τίμια μένοντας πιστοί και σταθεροί στις ηθικές αρχές τους, που υπονομεύει τις διανθρώπινες σχέσεις, που καταλύει κάθε ηθική αρχή και αξία, που δυναμιτίζει τη λειτουργία των βασικών θεσμών, όπως της οικογένειας, και που προβάλλει τα είδωλα του εύκολου πλουτισμού και της ευζωίας, να προάγει το πρότυπο του δασκάλου-λειτουργού; Είναι γεγονός ότι και στο θεσμό της εκπαίδευσης έχει επικρατήσει η χρησιμοθηρική αντίληψη, η οποία εκτός των άλλων αποβαίνει εις βάρος της ανθρωπιστικής παιδείας, που τόσο ανάγκη έχει η κοινωνία και ο άνθρωπος. Η χρησιμοθηρία ως η κυρίαρχη ασθένεια της εκπαίδευσης είναι παρούσα σε όλες τις βαθμίδες της και ως σαράκι την κατατρώγει και την αχρηστεύει αργά και σταθερά. Για παράδειγμα στη Μέση Εκπαίδευση το Λύκειο ουσιαστικά ως παιδευτική και μορφωτική κλίμακα είναι σαν να μην υπάρχει. Κανένας μαθητής δεν ενδιαφέρεται για τίποτε άλλο πέραν των τεσσάρων ή πέντε το πολύ εξεταζόμενων πανελλαδικώς μαθημάτων, και τούτο μόνο για να εξασφαλίσουν την εισαγωγή τους στη σχολή προτίμησής τους στα Α.Ε.Ι. Εύλογα γεννάται το ερώτημα, για ποιο λόγο να διδάσκονται τα υπόλοιπα, κατά τ' άλλα

αξιόλογα μαθήματα και λίαν απαραίτητα για τη διαμόρφωση και συγκρότηση της προσωπικότητας των αυριανών πολιτών. Όχι πάντως για να απαξιώνονται από τους διδασκομένους και όχι για να αποτελούν πεδίο σύγκρουσης και αντιπαράθεσης μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων για τη χρησιμότητά τους, όπως συμβαίνει κατά κανόνα σήμερα. Το πιο οδυνηρό αυτής της ανεξέλεγκτης χρησιμοθηρίας είναι, ότι και η εκπαιδευτική κοινότητα και η κοινωνία θέλει τον καθηγητή σε ρόλο φροντιστή. Με άλλα λόγια με ανακούφιση θα συνομολογείτο το σχολείο να πάρει τη θέση του επίσημου πρωινού φροντιστηρίου, που θα προετοιμάζει τους μαθητές για το ιδιωτικό εσπερινό φροντιστήριο. Ο παραλογισμός αυτός δεν είναι ξένος προς τη σημερινή πραγματικότητα, αφού κάποια «καλά» σχολεία λειτουργούν ως φροντιστήρια, πριν στείλουν τους ίδιους τους μαθητές τους στα δικά τους φροντιστήρια, έχοντας βέβαια ρίξει στον κάλαθο των αχρήστων το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Υπουργείου Παιδείας. Πώς λοιπόν ο καθηγητής σήμερα μπορεί να αγνοήσει αυτή τη σκληρή και αδυσώπητη πραγματικότητα που τον θέλει φροντιστή και όχι δάσκαλο; Κανένας φυσικά δεν έχει την πρόθεση να μειώσει το έργο του φροντιστή που και επίπονο είναι τουλάχιστον ως προς την εκμάθηση μεθοδολογιών και αρκούντως ωφέλιμο για τη λειτουργία που επιτελεί στην προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Άλλο όμως έργο καλείται να επιτελέσει ο φροντιστής, ο εκπαιδευτικός και άλλο ο δάσκαλος. Ο φροντιστής για παράδειγμα οφείλει να μάθει το μαθη-

τή να λύνει σωστά ασκήσεις και να αναλύει σωστά συντανκώς ένα κείμενο της αρχαίας αττικής πεζογραφίας· ο δάσκαλος όμως με όπλο τα μαθηματικά ή τα αρχαία ελληνικά καλείται να μορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει τον αυριανό πολίτη, τον αυριανό ολοκληρωμένο άνθρωπο. Αυτό που κάνει ο φροντιστής, το κάνει και ο καθηγητής και μάλιστα σε συνθήκες δύσκολες, δηλαδή σε μεγάλες και ανομοιογενείς ομάδες μαθητών. Αυτό όμως που κάνει ο δάσκαλος, δεν μπορεί να το κάνει κανένας φροντιστής, όσο και καταρτισμένος και να είναι, γιατί είναι άλλη η φύση και άλλη η αποστολή της δουλειάς του.

Έχει κατά την άποψή μας απόλυτο δίκιο ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης (1994) όταν λέγει ότι κεντρικό πρόβλημα του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι η αχρήστευση του δασκάλου. Ποιος όμως είναι ο αληθινός δάσκαλος, και πώς μπορούμε σήμερα να τον καταστήσουμε πρωτεργάτη του εκπαιδευτικού μας συστήματος και ταυτόχρονα ταγό και πνευματικό ηγέτη της κοινωνίας μας; *Εν αρχή ην ο δάσκαλος* θα πει εξέχων παιδαγωγός και πανεπιστημιακός δάσκαλος του περασμένου αιώνα, και τούτο γιατί μεταμορφώνει τον εγκέφαλο του «ζώου» σε νου του ανθρώπου (Λιαντίνης, 1992). Νους σημαίνει νοεόν και νοεόν σημαίνει σκέψη. Η σκέψη είναι μια πνευματική λειτουργία που επεξεργάζεται, ταξινομεί και αξιοποιεί τις λαμβανόμενες εικόνες από το φυσικό περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο και τον εσωτερικό μας κόσμο. Η πραγμάτωση αυτής της πνευματικής λειτουργίας που σκοπό έχει όχι τη συσ-

σώρευση γνώσεων, αλλά την αξιοποίηση των γνώσεων αποτελεί την σπονδυλική στήλη του έργου του δασκάλου. Ο δάσκαλος δε μεταδίδει απλώς γνώσεις στους μαθητές τους, αλλά με εργαλείο τη γνώση οξύνει την κριτική τους ικανότητα και ενισχύει τις δυνάμεις τους για αυτενέργεια και δημιουργία.

«Διάβαζε όχι για να αντιλέγεις, ούτε για να ανασκευάζεις, ούτε για να παίρνεις ως δεδομένα αυτά που διαβάζεις, ούτε για να βρίσκεις αντικείμενο συζήτησης και επίδειξης, αλλά για να ζυγίζεις και να σκέφτεσαι». Σε αυτό το απόφθεγμα ο Francis Bacon συμπεκνώνει την ουσία της αποστολής του δασκάλου στο μεγάλο πρόβλημα της πρόσληψης, διαχείρισης και μετάδοσης της γνώσης. Ο δάσκαλος έχοντας επίγνωση ως επιστήμων το χάος που χωρίζει τον ανθρώπινο νου από την πραγματικότητα καθώς και τη δραματική προσπάθειά του να την κατακτήσει και να την αποκαλύψει (Τζαβάρας, 2006), με σεμνότητα και δέος οφείλει να μεταλαμπαδεύει τις γνώσεις του στους μαθητές του, αφήνοντας πάντοτε μια μικρή αλλά πάντοτε ανοικτή χαραμάδα για την αναθεώρησή τους. Χωρίς να γεννά στην ψυχή του νέου την αμφιβολία και να τον ωθεί στην αποδοχή της άνευ ενδεδειγμένης εξέτασης των παραδοσμένων αξιών και γνώσεων, θα πρέπει να του καλλιεργεί τη γόνιμη αμφισβήτηση που καθιστά κάθε γνώση στέρεη και ανοικτή στα νέα δεδομένα και στις ανακαλύψεις.

Ο δάσκαλος κατά το παλαμικό πρό-

τυπο μεταγγίζει γνώσεις όχι μόνο για να προσφέρει στους μαθητές του τα εργαλεία για να γκρεμίσουν ό,τι είναι σαθρό, αλλά και να χτίσουν τον αυριανό κόσμο με καλύτερα υλικά³. Με τη γνώση στερεώνει ο δάσκαλος στην ψυχή του νέου τη ζωή, δηλαδή την αγάπη για τη μάθηση αλλά και την αντίσταση στην αμάθεια, στο σκοταδισμό, και στην οπισθοδρόμηση. Ο δάσκαλος μαθαίνει το μαθητή να σκέφτεται, να κρίνει, να αποφασίζει, να παίρνει πρωτοβουλίες, να τολμά, να προασπίζεται τις αποφάσεις του, να δέχεται τα λάθη του και να βελτιώνεται από αυτά. Άλλωστε αυτός είναι και ο ρόλος της αξιολόγησης της επίδοσής του. Ο μαθητής από το δάσκαλο μαθαίνει τη ζωή και δε λαμβάνει τυπικά κάποιες γνώσεις, που θα χρησιμοποιήσει όταν κάποτε του χρειαστούν. Η τάξη του εμπνευσμένου δασκάλου είναι μια κυψέλη που σφύζει από ζωή και όχι αποκλειστικά ένας χώρος, άρτια εξοπλισμένος, μετάδοσης γνώσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Ο δάσκαλος κατά το Δημήτριο Λιαντίνη (1992) είναι ο ποιητής του ανθρώπου, με την ίδια κυριότητα που ποιητής του κόσμου είναι ο Θεός. Ο άνθρωπος κατά τον Αριστοτέλη δε γεννιέται, γίνεται, είναι δηλαδή ένας *εν δυνάμει* άνθρωπος που τείνει να καταστεί *ενεργεία*, δηλαδή πραγματικός άνθρωπος. Ο άνθρωπος ως *homo educandus* (Langeveld, 1966) διαπαιδαγωγείται για να γίνει άνθρωπος σε όλη τη ζωή του, ιδιαιτέρως δε τα χρόνια της νεότητάς του που είναι συνυφασμένα με τη συ-

3. Παλαμάς Κωστής, *Άπαντα*, Μπίρης, Αθήνα 1960, τ. 9^{ος}, 'Ο Γκρεμιστής: Άκοϋστε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ γκρεμιστής, γιατί εἴμ' ἐγὼ κι ὁ κτίστης, ὁ διαλεχτὸς τῆς ἄρνησης κι ὁ ἀκριβογιὸς τῆς πίστεως.

στηματική αγωγή, που λαμβάνει από τους επιφορτισμένους με αυτό το έργο εκπαιδευτικούς θεσμούς (Καρακατσάνης, 1998). Αυτό το τιτάνιο έργο έχει επωμιστεί ο δάσκαλος, να καταστήσει τον κάθε μαθητή -τριά του πρώτα και πάνω απ' όλα άνθρωπο. Τούτο δεν αποτελεί ούτε μια γενικολογία, ούτε ένα απλό ευχολόγιο, αλλά ένα δύσκολο έργο που ισοδυναμεί σχηματικά με αυτό του καλλιτέχνη γλύπτη που δια της τέχνης του μεταμορφώνει το μάρμαρο σε άγαλμα και απαράμιλλο έργο τέχνης. Για να ποιήσεις τον άνθρωπο πρέπει πρώτα εσύ ο ίδιος να είσαι άνθρωπος, γιατί τότε μόνο μπορείς να εμπνεύσεις και να καθοδηγήσεις ορθά και αποτελεσματικά τους μαθητές σου.

Η ανθρωπιά δεν αποτελεί μια πομπώδη έννοια που συγκινεί, αλλά ένα διαρκές αγώνισμα, μια αέναη πάλη με όλα εκείνα που καθημερινώς παρεκτρέπουν τον άνθρωπο και τον συμπαράσφουρουν στο επίπεδο του ζώου, καθιστώντας τον λύκο προς το συνάνθρωπό του – *homo hominis lupus*. Ο δάσκαλος δεν πρέπει μόνο να είναι ο φορέας υψηλών ιδανικών και αξιών αλλά και ο ακάματος μαχητής επικράτησής τους. Με γνώμονα το μέτρο, την υπομονή και την επιμονή και μακριά από κάθε είδους υπερφίαλη συμπεριφορά και δημοσιότητα οφείλει να οικοδομεί την ανθρωπιά και να αποδομεί κάθε συμπεριφορά απανθρωπιάς, αδικίας και ύβρεως. Δεν είναι εύκολο το έργο του δασκάλου, ούτε έργο για να δρέπει ευκόλως δάφνες για την προσφορά του. Οι νέοι πείθονται δύσκολα, τα «πρότυπα» που προβάλλει η εποχή και η κοινωνία βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με αυτά που

πρέπει να διδάξει, αν θέλει και ανθρώπους να διαπαιδαγωγήσει και μια καλύτερη κοινωνία να χτίσει. Σχεδόν μόνος και με μοναδικά όπλα την επιστημονική του κατάρτιση και τη βαθιά του πίστη και αγάπη για τον άνθρωπο καλείται να σηκώσει το σταυρό του μαρτυρίου του, προκειμένου να διαμορφώσει ελεύθερες συνειδήσεις, ικανές να δικαιώσουν και το όνομα άνθρωπος και να ανακαινίσουν τον κόσμο μας.

Το ερώτημα που γεννιέται είναι εύλογο και απλό. Γι' αυτό το τιτάνιο, αλλά θεάρεστο έργο προετοιμάζεται ο σημερινός δάσκαλος, ή απλώς εκπαιδεύεται και στην καλύτερη περίπτωση μετεκπαιδεύεται για να μεταδώσει όσο γίνεται πιο αποτελεσματικά τις γνώσεις του; Την απάντηση τη δίνει με τον πιο πασιδηλο τρόπο η σημερινή πραγματικότητα. Επιστήμονες έχουμε, τεχνοκράτες επίσης: τα τεχνολογικά θαύματα δεν αφήνουν περιθώριο αμφισβήτησης. Πώς όμως γίνεται, ενώ τα υλικά αγαθά πληθαίνουν η ζωή να φτωχαίνει σε περιεχόμενο; Γιατί σήμερα ο στόχος των κοινωνιών δεν είναι να κάνουν τον άνθρωπο ευτυχισμένο, αλλά να του προσφέρουν όσο γίνεται πιο φθηνά και πιο πολλά -τις περισσότερες φορές άχρηστα-υλικά αγαθά, και γιατί ακολούθως οι εκπαιδευτικοί μας μεριμνούν για να εκπαιδεύσουν τους νέους προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες της υπερκαταναλωτικής κοινωνίας, και όχι για να διαπλάσσουν ολοκληρωμένους ανθρώπους.

Η κοινωνία μας αν και έχει ανάγκη από δασκάλους, μερμένα μόνο για την παραγωγή, εκπαίδευση εκπαιδευτικών. Ποιοι δηλαδή επιλέγονται και προω-

θούνται για δάσκαλοι, που τελικώς οι περισσότεροι θα γίνουν απλώς εκπαιδευτικοί; Με ποια κριτήρια κάποιοι αποφασίζουν να γίνουν δάσκαλοι; Μέχρι πριν λίγα χρόνια, τις εποχές δηλαδή που ο μοναδικός τρόπος επιλογής για την άσκηση του επαγγέλματος, ύστερα από την αποφοίτηση από μια παιδαγωγική ή καθηγητική σχολή ήταν η επετηρίδα, το κριτήριο περιοριζόταν στο σίγουρο διορισμό στο δημόσιο. Η επιδίωξη της μονιμότητας στο δημόσιο τομέα, δηλαδή η επαγγελματική εξασφάλιση οδηγούσε πολλούς νέους και ιδιαίτερα γυναίκες στην επιλογή της άσκησης του επαγγέλματος του δασκάλου και του καθηγητού. Μάλιστα ο εκτεταμένος εν σχέσει προς τα άλλα επαγγέλματα χρόνος διακοπών καθώς το ολιγόωρο υποχρεωτικό ωράριο διδασκαλίας αποτελούσαν ακόμα μια ισχυρή παράμετρο που ωθούσε πολλούς νέους στην προτίμηση αυτού του επαγγέλματος. Με άλλα λόγια αντιμετωπιζόταν ως ένα επάγγελμα με λίγες υποχρεώσεις και αρκετό χρόνο διακοπών. Στην πραγματικότητα όμως και αυτά τα υποτιθέμενα προνόμια που εξασφάλιζε το επάγγελμα ακυρωνόνταν από την επιτακτική ανάγκη για διαρκή ενημέρωση και επιμόρφωση καθώς και από τις ιδιαιτερότητες της διδακτικής πράξης. Έτσι οι μακροχρόνιες διακοπές επιβλήθηκαν από τη φύση αλλά και τις δυσκολίες ευόδωσης του διδακτικού έργου, σε σχέση πάντα με τους διδασκόμενους, το δε ωράριο διδασκαλίας, από την ανάγκη πολύωρης προετοιμασίας πριν από κάθε διδασκαλία. Επίσης πρέπει να αναφέρουμε ότι το επάγγελμα του δασκάλου και πενιχρές απολαβές

εξασφάλιζε, και ασήμαντη κοινωνική αναγνώριση προσέφερε. Αυτή η συνειδητή υποβάθμιση του λειτουργήματος του δασκάλου δεν ήταν άγνωστη και στην αρχαία Ελλάδα, όπου σύμφωνα με τον Πλούταρχο οι παιδαγωγοί προέρχονταν από την τάξη των δούλων και μάλιστα των πονηρών, ενώ οι άλλοι επαγγελματίες που προοριζόνταν για διοικητικές θέσεις από τους άξιους και καλούς δούλους.

Στην πραγματικότητα ουδέποτε λειτούργησε ένα αυστηρό σύστημα επιλογής δασκάλων. Το όλο έργο σήκωσαν στους ώμους τους οι παιδαγωγικές σχολές και οι καθηγητικές, οι οποίες στο σύνολό τους παρείχαν και συνεχίζουν να παρέχουν αξιόλογη επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση στους αποφοίτους τους. Το μεράκι, ο ζήλος, η αγάπη για τη διδασκαλία αφέθηκε στον πατριωτισμό των ίδιων των διδασκόντων. Δυστυχώς η συνειδητή υποβάθμιση του λειτουργήματος του δασκάλου κατέστησε τον διδάσκοντα έναν απλό διεκπεραιωτή, έναν χειρωνακτα της επανάληψης (Λιαντίνης, 1992). Η κοινωνική υποβάθμιση του δασκάλου συνεχίστηκε με την οικονομική εξαθλίωσή του, που για να ζήσει αξιοπρεπώς είτε θα πρέπει να ασκεί και δεύτερο επάγγελμα είτε να παραδίδει παρανόμως και μη ηθικώς ιδιαίτερα μαθήματα. Ως κοινωνία κάναμε κάθε τι προκειμένου να υποβιβάσουμε αυτό το λειτούργημα σε μια μεταπρατική διαδικασία. Και το χειρότερο το ζούμε στις μέρες μας, στην απαίτηση να μεταλλαχθούμε στην τάξη σε απλοί φροντιστές και τίποτε άλλο. Ευτυχώς όμως υπάρχουν αρκετοί που αντιστέκονται, που αρνούνται να μην

είναι δάσκαλοι. Είναι γεγονός ότι πολλοί συνάδελφοι με περισσή αγάπη ανταποκρίθηκαν και συνεχίζουν να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερα αυξημένες απαιτήσεις της διδασκαλίας και στις προκλήσεις της εποχής μας, προσφέροντας στους μαθητές τους γνώσεις, φως, αλήθεια και προπάντων αγάπη για τη ζωή.

Το σημερινό σχολείο και μιλώ πάντα για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των ελάχιστων φωτισμένων διδασκάλων μοιάζει σαν ένα εργοστάσιο μαζικής παραγωγής στην καλύτερη περίπτωση καλά προετοιμασμένων υποψηφίων φοιτητών και στη χειρότερη σαν εργοστάσιο παραγωγής στρατιών αγραμμάτων, ημιμαθών, οκνηρών και ανέραστων ιδεολογικά νέων. Βέβαια οι τελευταίοι που ευθύνονται οι νέοι. Το σχολείο ιδιαίτερα στις δυο τελευταίες τάξεις του Λυκείου αποτελεί πάρεργο, αφού όλη η ικμάδα των επιμελών μαθητών αναλώνεται στην προετοιμασία τους για την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτή η απαξίωση του σχολείου δυστυχώς μεταφέρεται και στην τριτοβάθμια βαθμίδα. Λείπει από τους φοιτητές/-τριές μας το όραμα, και φυσικά ο ευγενής αγώνας και η αγωνία τους να αλλάξουν τον κόσμο, γιατί εμείς με τον ένα ή άλλο τρόπο φροντίσαμε να τους κάνουμε υλιστές και ωφελιμιστές. Υποτίθεται ότι τους παρέχουμε πολλά εφόδια. Ως κοινωνία επενδύουμε στη νεολαία, πασχίζουμε να τη μορφώσουμε, να την καταστήσουμε προσοντούχα. Και το αποτέλεσμα, οι νέοι κατά καταβάνα να οδεύουν προς το εξωτερικό αναζητώντας μια θέση εργασίας για

να μπορέσουν να επιβιώσουν, αφού στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια η ανεργία έχει σκαρφλώσει σε δυσθεώρητα ύψη, στο ιλιγγιώδες ποσοστό του τριάντα τοις εκατό.

Υπό αυτές τις συνθήκες για ποια εκπαίδευση να μιλήσεις, και για ποιες ποιότητες και ουσιαστικές διδακτικές διαδικασίες; Σε αυτές τις δύσκολες για την πατρίδα μας στιγμές επιβάλλεται κάποιος να μπουν μπροστά και να τολμήσουν ριζικές αλλαγές, βαθιές τομές και ρήξη με όλα εκείνα που μας έφεραν σε αυτήν τη ζοφόδη κατάσταση. Καμιά αλλαγή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συνδρομή των νέων ανθρώπων, χωρίς τη συμβολή της εκπαίδευσης. Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της αποστολής της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι από τα πρώτα μέτρα που θα πρέπει να λάβουμε ως κοινωνία αν θέλουμε να απαλλαγούμε κάποτε από την πρωτοφανή πολυεπίπεδη κρίση της εποχής μας και αν επιθυμούμε να χαράξουμε μια αισιόδοξη πορεία για το μέλλον. Το παραδοσιακό γνωσιοκεντρικό σχολείο πρέπει να αντικατασταθεί με ποιοτικά κριτήρια, πρέπει με απλά λόγια το σχολείο να διδάσκει τη ζωή, αυτό που ο Σενέκας αποκαλούσε *Discimus Vitae*. Η απλή παροχή γνώσεων, όσο εξειδικευμένων και να είναι δεν μπορεί να αποτελέσει τη λύση του προβλήματος και ως εκ τούτου και την ευοίωνη προοπτική του μέλλοντος (Παμουκτσόγλου & Παμουκτσόγλου, 2011).

Η εκπαίδευση του 21ου αιώνα σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς επιτροπής της UNESCO οφείλει να προάγει τα εξής είδη μάθησης: «1. μαθαίνω

πώς να αποκτώ τη γνώση, συνδυάζοντας ικανοποιητικά μια ευρύτατη γενική παιδεία με τη δυνατότητα εμβάθυνσης σε ορισμένα θέματα· 2. μαθαίνω να ενεργώ με τέτοιον τρόπο, ώστε να αποκτώ όχι μόνο επαγγελματική κατάρτιση αλλά και γενικότερα τη δυνατότητα να αντιμετωπίζω διάφορες καταστάσεις και να εργάζομαι αρμονικά σε ομάδες· 3. μαθαίνω να συμβιώνω, κατανοώντας τους άλλους και έχοντας επίγνωση των κοινωνικών αλληλεξαρτήσεων -συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση κοινών δράσεων και στη διευθέτηση των συγκρούσεων-, με σεβασμό στις αξίες του πλουραλισμού, της αμοιβαίας κατανόησης και της ειρήνης· 4. μαθαίνω να ζω με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναπτύσσω την προσωπικότητά μου και να μπορώ να ενεργώ με μεγαλύτερη αυτονομία και περισσότερη κρίση και προσωπική υπευθυνότητα. Για τον λόγο αυτόν η εκπαίδευση δεν πρέπει να παραμελεί την ανάπτυξη των ατομικών δυνατοτήτων, τη μνήμη, τη λογική κρίση, την αίσθηση του ωραίου, τις φυσικές ικανότητες του ατόμου και τη δεξιότητα της επικοινωνίας, με παράλληλη ευαισθησία στη χρήση της μητρικής γλώσσας».

Είναι αναγκαίο το συντομότερο δυνατόν το εκπαιδευτικό μας σύστημα να ανανεωθεί και ο κινητήριος μοχλός του, ο αληθινός δάσκαλος να ξαναβρεί τη θέση και το ρόλο που του αρμόζει. Πρέπει να ληφθούν πρωτοβουλίες, και από το ρόλο του διεκπεραιωτή ο δάσκαλος να αναχθεί σε αυτόν του δημιουργού. Τούτο μπορεί να καταστεί εφικτό μόνο αν 1. συμμετέχει ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία· 2. επιλέγει ή συμμετέχει στη συγγραφή των βιβλίων που

θα διδάξει· 3. συνδιαμορφώνει τη μέθοδο διδασκαλίας του· 4. επιμορφώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα· 4. αξιολογείται· 5. λογοδοτεί στους μαθητές του αλλά και στην κοινωνία που υπηρετεί· 6. αμείβεται αξιοπρεπώς· 7. εξελίσσεται. Μόνο κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις ο διδάσκων θα περάσει από τη διεκπεραίωση στη δημιουργία, θα ξαναγίνει δάσκαλος και τα σχολεία όλων των βαθμίδων θα αποκτήσουν φυσιογνωμία (Μπαμπινιώτης, 1994) και θα καταστούν ελκυστικά για τη μαθητιώσα και σπουδάζουσα νεολαία.

Εν κατακλείδι η άμεση αντιμετώπιση αυτής της πανθομολογούμενης κρίσης είναι επιτακτική· το δε βάρος αυτής της προσπάθειας καλούνται να σηκώσουν κυρίως οι μάχιμοι ταγοί της παιδείας, οι δάσκαλοι. Καμιά αλλαγή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να εμπνέεται από υψηλά ιδανικά, και χωρίς μαχητές που να δίνουν τη ζωή τους εμπνεόμενοι από ιδέες και αξίες. Ο νέος άνθρωπος, ο μαθητής, ο σπουδαστής, ο φοιτητής για να νιώσει το σχολείο ως ναό της γνώσης, τέμενος της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της διακίνησης ιδεών και στίβο χαράς και ζωής πρέπει να εμπνευσθεί, να πιστέψει ότι υπάρχει κάτι καλύτερο, για το οποίο αν δώσει τον αγώνα τον καλό, θα τον κερδίσει. Αυτόν το δύσκολο και όμορφο ρόλο του εμπνευστή καλείται να διαδραματίσει ο δάσκαλος, αυτός που θα ανάψει τη δάδα στην ψυχή του νέου για τα *δύσκολα και τα ανεκτίμητα εύγε*. Όσο, λοιπόν, επιμένουμε ως κοινωνία είτε θεσμικά είτε όχι, να απαξιώνουμε το έργο του φωτισμένου δασκάλου και να καλλιεργούμε μονομερώς τον τεχνοκρατικό-εκ-

παιδευτικό χαρακτήρα του διδάσκοντος, τόσο περισσότερο θα βουλιάζουμε σε κοινωνίες με περισσότερα ίσως υλικά αγαθά –περισσότερες ανάγκες για υλικά αγαθά– και λιγότερη παιδεία και ανθρωπιά. Το αυριανό σχολείο χρειάζεται περισσότερο δασκάλους και λιγότερο εκπαιδευτικούς. Θα επιθυμούσα κλείνοντας να κάνω δυο προτάσεις, η πρώτη αφορά στην αντικατάσταση του όρου εκπαιδευτικός από τους όρους δάσκαλος και καθηγητής. Η επιθετοποίη-

ση της πραγματικής ουσίας δεν τιμά κανένα, ούτε τους διδάσκοντες, ούτε τους διδασκομένους. Η δεύτερη πρόταση αφορά στη δημιουργία ενός κέντρου συμβουλευτικής –θέση που συνάδει απολύτως με την ουσία και στους στόχους της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π– για τους νέους επιτήμονες που επιθυμούν να υπηρετήσουν το λειτούργημα του δασκάλου και του καθηγητή.

Θρακομακεδόνες, 26/3/2016

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Annaeus Seneca Lucius, *Epistulae morales ad Lucilium*, CVI.

Αριστοτέλης, *Μετά τὰ Φυσικά*.

Επίκτητος *Διατριβαί*.

Πλάτων, *Πολιτεία*.

Πλουτάρχου *Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς*.

Καρακατσάνης Π., (1998). *Φιλοσοφία της Παιδείας*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Κώδικας, σσ. 17-69.

Langeveld, M.J., (1966). *Schule als Wedges Kindes*, Braunschweig, σ. 15.

Λιαντίνης Δ., (1992). *Τα Ελληνικά*, Αθήνα, εκδ. Βιβλιογονία, σσ. 13-27.

Μπαμπινιώτης Γ., (1994). *Παιδεία, Εκπαίδευση και Γλώσσα*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg, σσ. 151-163.

Παλαμάς Κωστής, (1960). *Απαντα*, Αθήνα, εκδ. Μπίρης, τ. 9ος.

Παμουκτσόγλου Ιορδ. & Παμουκτσόγλου Αν., (2011). *Μάθηση και Δημιουργική Εργασία - Ερευνητικές Εργασίες και Σχέδια Εργασίας, Εφαρμογές στην Εκπαίδευση*, εκδ. Σύγχρονη Εκδοτική, σσ. 8-16.

Σαββόπουλος Δ., (1983). *Τραπεζάκια έξω*, Αθήνα, Λύρα.

Τζαβάρας Γ., (2006). *Εγχειρίδιο Φιλοσοφίας*, Αθήνα, εκδ. Τυπωθήτω Γ. Δαρδανός, σσ. 109-145.

Ιστοσελίδα: <https://theoritiki.files.wordpress.com/2012/02/cebdceb5cebfceb5cebbcebbceb7cebdceb9cebaseae-ceb3cebbcf8ecf83cf83ceb1-ceb3-cebbcf85cebaseb5ceafcebfcbf85-2000.pdf>.

Ανακτήθηκε στις 26-3-2016.